

از بین بردن خلا بین شهر و دهات

بررسی مناطق شهر های افغانستان جهت تقویت بخشیدن ارتباط میان شهر و روستا

این مقاله اوضاع اقتصادی، اجتماعی، محیطی و امنیتی را میان شهر های عمده افغانستان همراه با ساحات نیمه شهری اطراف آن بررسی میکند. این جزئیات دقیق و کامل ارتباطات شهری را میان شهر ها و قریه جات از نگاه شهری شدن نشان میدهد و هم چنان پروسه شهری شدن را نسبت به ارتباط مصنوعی میان قریه جات و شهر ها بشکل دقیقتر مورد تحلیل و بررسی قرار داده و اهمیت آن را خاصاً در زمان شکل دهی و تطبیق پالیسی ها و پروگرام های دهه تحول (۲۰۱۵-۲۰۲۴) بیان میکند.

صفحه مباحثه ۱-سلسله دوم، جنوری ۲۰۱۶

شهر ها و ساحات نیمه شهری افغانستان

مدت ها به این طرف افغانستان من حیث یک مملکت روستائی و شهری شناخته شده است. در حالیکه این یک شناخت سطحی بوده که نمیتواند به شکل درست حقیقت و واقعیت های پیچیده را انعکاس بدهد. این را باید واضح ساخت که ارتباط داخلی بین ساحات روستا ها و شهر ها وجود داشته است. راپور وضعیت شهر های افغانستان (۲۰۱۵) ارتباط داخلی را از لحاظ ساختار مکانی، اقتصادی، اجتماعی، محیطی زیستی و جغرافیای غیر محسوس را بین شهر های افغانستان، ساحات نیمه شهری و دهات را نشان میدهد^{۱،۲} وضعیت شهر های افغانستان تحقیقات دقیق تر در قسمت ساختار مکانی و جغرافیای افغانستان انجام داد بخصوص برای پایتخت شهر کابل و شهرهای عمده و منطقه ای مثل هرات، کندهار، مزار شریف و جلال آباد.

هرگاه اندکی دقیقتر و با جزئیات بیشتر قوه دینامیکی این ساحات (منطقه شهری) را مطالعه کنیم این پنج منطقه شهری میتوانند بحث رشد اقتصادی محلی، توسعه خدمات اجتماعی و تقویت حکومت داری محلی و قانونمند عمل میکنند. تمام عناصر و چالش های مهم در دهه تحول برای خود کفا بودن، «بیانیه مشهور» (۲۰۱۵-۲۰۲۴).

"ما نیاز داریم تا سطح زندگی و تهیه خدمات را در شهر ها تقویت بخشیده. شهری شدن می تواند بسیار خوب مدیریت شود با بین بردن خلا بین قریه و ساحات شهری

تاسیس نهاد های انکشافی کلان شهر ها و تمویل وجوه مالی زمینه ساز برای پلانگذاری انکشافی همه جانبه و مدیریت مسلکی خواهد بود "

شناخت خود کفایی (۲۰۱۴) حکومت وحدت ملی افغانستان، صفحه ۱۲

منطقه شهری هرات

این مثال ارتباط داخلی بین شهر هرات را با ساحات اطراف آن نشان میدهد. به تعداد ۷۲۰۰۰۰ نفر در ساحات نیمه شهری شهر هرات زندگی میکنند. سوال کلیدی این است: چطور این ساحات باید مدیریت شود تا بتواند به انکشاف اقتصاد، تهیه خدمات، امنیت و ثبات کمک کند؟



تعریف کلمه منطقه شهری

کلمه منطقه شهری عبارت است از ساحه کلان شهر و شهر های زنجیری که از نگاه اداری مرتبط نبوده ولی وابستگی اقتصادی، اجتماعی و محیطی زیستی داشته که این وابستگی آنها را به شکل فعال نگه میدارد. منطقه شهری یک کلمه جدید نبوده بلکه در دهه ۱۹۵۰ شهر سازان، اقتصاد دانان، پلان گذاران اراضی و نهاد های محلی و ملی ارزش ارتباط ارگانیکی میان دو شهر را در راستای انکشاف اجتماعی و اقتصادی درک کرده بودند.^۲

در افغانستان، اصطلاح منطقه شهری طوری است که ساحات در محوطه شهر قرار داشته باشد و فعالیت های روزمره اقتصادی، اجتماعی و محیطی مستقل را دارا باشد. طوریکه در شکل نشان داده شده است منطقه هرات (ساحه کلان شهر هرات) از نگاه یک زون کاملاً فعال پیچیده و مغلق اقتصادی، اجتماعی و اداری بوده. نظر به برآورد تخمینی نفوس آن به ۱,۴ میلیون نفر (۸۰۰,۰۰۰ در داخل محدوده شاروالی بوده ۷۰۰,۰۰۰ در ساحه نیمه شهری) این شهر اضافه تر از ۲۴۵ قریه دهاتی داشته، شوراهای انکشاف اجتماعی (نقاط زرد) که بخش وسیع ساحات زراعتی را در خط مرزی شهر به شکل پراکنده احتوا کرده است.

زیر بنای کلیدی اقتصادی مثل میدان هوایی بین المللی هرات و پارک های صنعتی خارج از محدوده شاروالی قرار گرفته است، هم چنان تخمیناً ۳۰ فیصد زمین در داخل و خارج محدوده شاروالی جهت مقاصد زراعتی استفاده شده است. کمپ بی جا شده گان (مسلخ) که خارج از محدوده شهری قرار گرفته سرپناه برای ۱۷۰۰۰ مردان، زنان، دختران و پسران افغان بوده از نگاه فعالیت های یومیه در قسمت دسترسی به خدمات اساسی اجتماعی، اشتغال و امرار

معشیت، با مرکز شهرمتصل بوده.

ناحیه شاروالی انجیل در جنوب شهر هرات قرار دارد و از لحاظ واحد اداری (ناحیه) جدا بوده اما تا هنوز از لحاظ سایر جوانب و مقاصد یک قسمت از ادامه بافت ساخته شده مرکز ولایت میباشد علاوه بر آن شاروالی هرات و انجیل من حیث یک نقطه کلیدی مهم ترانزیتی در قسمت غرب با ایران بوده و از همین لحاظ یک مرکز مهم اقتصادی برای تمام منطقه غربی کشور میباشد.

چرا مناطق شهری (City Region) اهمیت دارند ؟

با وجوئیکه شهر های افغانستان دارای مناطق شهری غنامند و پیچیده بوده، اما هنوز این حقیقت در هیچ یک از اسناد های رسمی، معلومات انکشافی ثبت نگردیده است و همچنان در پالیسی های ملی و ولایتی نیز انعکاس داده نشده است. این بدین معنی است که تا حالا هیچ نوع ارزیابی جامع و دقیق در رابطه به مناطق اطراف شهری افغانستان صورت نگرفته است. در حالیکه از سال ۲۰۰۸ به این طرف وزرات امور شهر سازی، افغانستان را به هشت منطقه یا زون تقسیم نمودند و راپور های مفصل را در رابطه به وضعیت و مطالعات این مناطق شهری تهیه نمودند. این مانع پلان های انکشافی و مالی شده و منجر به سرمایه گذاری محدود و پراکنده در قسمت زیر بنا ها، افزایش رقابت نهاد های محلی بالای منابع محدود و باعث کمک های غیر عادلانه جهت عرضه خدمات میگردد، حتی بعضی اوقات فشار ها را از طرف دهات به طرف شهر هم کم نکرده و روند اقتصادی در شهر ها کنترل نمیکند و بالاخره هیچ نوع انکشاف در عرصه اقتصادی صورت نمی گیرد.

چرا بالای مناطق شهری افغانستان سرمایه گذاری شود ؟

موضوع اقتصادی: منطقه شهری توانایی و قدرت بزرگ دارد که بواسطه آن میتوان زراعت مناطق نیمه شهری انکشاف پیدا کرده، پروسس محصولات و مواد خام رشد کرد، ارتباط مناسب بین ساحات دهاتی و شهری از لحاظ مارکیت های تولیدی و صادراتی بوجود خواهد آمد، بدست آمدن سود هنگفت از اقتصاد زنجیری و بالاخره باعث بوجود آمدن افزایش عواید شاروالی ها و ارگان های محلی خواهد شد.

موضوع حکومتداری: مرز ها و فاصله های درونی میان قریه ها و شهر ها یک مانع بزرگ در راستای انکشاف حکومتداری محلی میشود، همزمان با آن پلان های غیر موثر، موازی و یا خلای پالسی را بوجود میاورد، همکاری و اعتماد متقابل میان نهادهای محلی را کاهش میدهد، موانع زیادی را در قبال جمع اوری عواید شاروالی بوجود میاورد، و عملکرد مشترک نهاد های دولتی را برای کم کردن تأثیرات منفی شهری شدن (از قبیل غضب زمین، پراکندگی شهری، اسکان غیر رسمی و... غیره) بوجود میاورد

موضوع حقوق بشر/اجتماع: شناسایی بیجا شده گان و اجتماع های حاشیه ای که در کمپ ها زندگی میکنند عموماً در مناطق اطراف شهر ها بنیاد گذاری شده اند. از اینرو جهت تقویت بخشیدن امنیت زندگی شان و انکشاف سرپناه شان باید کوشا بود بنابراین زمین های زراعتی جهت تامین مواد غذایی برای ساکنین را افزایش داد تا بتواند در متوازن سازی رشد شهری کمک نماید و در عین زمان یک فکتور جهت جلوگیری هجوم ساکنین قریه جات به طرف شهر ها باشد.

موضوع محیط زیست: منطقه شهری در مدیریت منابع رول عمده دارد و میتواند از ضایع شدن منابع بارزش طبیعی جلوگیری کند به همین ترتیب شهر ها و مناطق شهری ماحول در تقسیم منابع سهم یکسان میدهد، و بالاخره میتواند تا در مدیریت جمع اوری کثافات و دفع ان که اغلباً در ساحات حومه شهری به شکل نادرست انبار میشود کمک نماید و راه حل های معقول را روی دست بگیرد.

موضوع پلانگذاری شهری/ساختار مکانی و جغرافیای: مدیریت درست و موثر اطراف مناطق شهری میتواند از فشار مهاجرت ها به طرف مرکز شهر جلوگیری کند، انکشاف دادن وسعت شهر ها و یکجا سازی آن با اسکان موجوده اطراف جهت متوازن سازی بافت اسکان محلی و ساختار اجتماعی موجوده میباشد.

دست آورده های دیده شده در همه موارد در قسمت بالا متکی بر اطلاعات و معلومات دقیق و به موقع در باره قوه دینامیکی مناطق اطراف شهر بوده که در حال حاضر در افغانستان موجود نمیشد .

پنج مناطق عمده شهری افغانستان

افغانستان دارای پنج منطقه عمده شهری میباشد. منطقه شهری کابل دارای مساحت تقریباً ۵۴۰۰ کیلومتر مربع و یکی از بزرگترین مراکز بوده که شهر کابل را با به پنج ولایت همجوار آن وصل میکند. متباقی چهار شهری دیگر دارای مناطق شهری تقریباً به مساحت ۶۵۰۰ کیلومتر میباشد که حدوداً ۲۰ فیصد بزرگتر از منطقه شهری کابل میباشد. مساحت مرکز ولایت نظر به منطقه شهر بسیار متفاوت بوده بطور مثال ۳ فیصد مزار شریف و ۵۶ فیصد در کابل میباشد. ۶۹ فیصد نفوس شهری افغانستان در این پنج مراکز عمده شهری بوده که تقریباً یک برسه مجموع نفوس افغانستان را تشکیل میدهد. (۷)



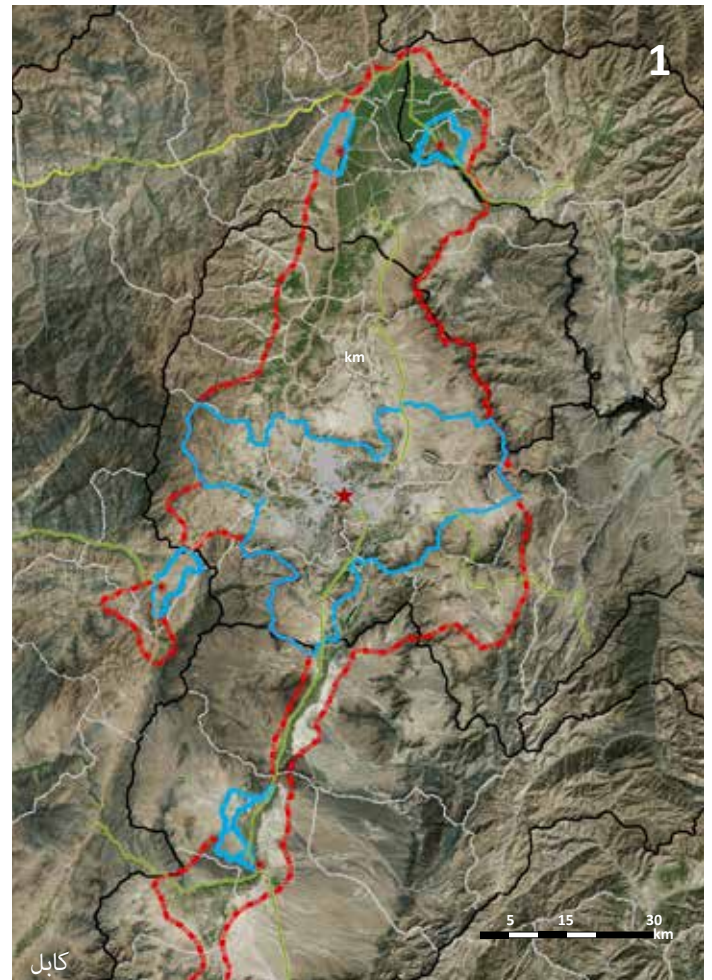
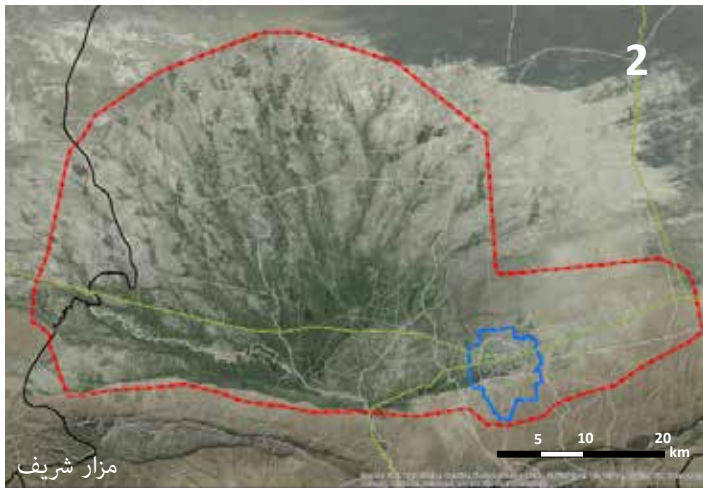
سرحد ولایت

سرک اصلی

سرحد شاروالی

سرحد منطقه شهری

رهنمای نقشه



تجارب گرفته شده از کشورهای دیگر

ما میتوانیم که مثال های را از مناطق شهری شهر های موفق بزرگ را در جهان داشته باشیم مثلاً (لندن، استانبول و توکیو) و هم چنان در مملکت های رو به انکشاف مانند ممبئی، مرکز بزرگ آنوی، و جاگارتا که بزرگترین کلان شهر در جهان اسلام میباشد. نزدیک به افغانستان مناطق شهری لاورپندی اسلام آباد یک مثال خوبی از رشد ساحه شهری بوده که باعث بوجود آمدن منطقه شهری شده است که این دو شهر از نگاه ارتباط وظیفوی و صنعتی با هم و مناطق همجوار وصل شده است.

تاریخ نشان میدهد زمانیکه شهری شدن و رشد شهرها به شکل درست و مناسب آن مدیریت شود میتواند یک منبع انکشاف باشد. شهرها با مناطق اطراف شان سهم قابل توجهی و مهم را در رشد اقتصاد ملی داشته، ایجاد شغل و متمدن شدن را رشد میدهد. و در نهایت انکشاف اقتصادی، اجتماعی و در تقویت بخشیدن صلح و ثبات کمک کرده. شهری شدن فقط به این معنی نیست که مردم به طرف شهرها از دهات حرکت کنند. در حالیکه این میتواند وسعت فیزیکی شهرها باشد که توسط ساحات ساخته شده وصل میشود و هم چنان تبدیل شدن شهرک های خورد به شهرهای بزرگ میباشد. این مرحله

اغلب خود سرانه و دلخواه بوده اما مناطق اطراف شهر جهت شگوفایی اقتصادی و اجتماعی جاذبه طبیعی به سمت شهرها داشتند. پلان گذاری مناطق اطراف شهر و حکومتداری یک اصل مهم جهت مدیریت گسترش وسعت شهری بوده است.

بررسی مناطق اطراف شهر

پروگرام آینده شهرهای افغانستان که اکنون در جریان است، پنج شهر عمده افغانستان را ارزیابی خواهد کرد، این پروگرام اساساً شیوه کاری را تعقیب نموده که از ستلایت های آپدیت و جدید برای تفسیر ساحات (از قبیل زمین های زراعتی، مسکونی، تجارتی، سرک ها و غیره) تعداد خانه ها و نفوس از آن استفاده صورت میگیرد.

نتیجه حاصله از این پروگرام عبارت از یک مجموعه دیتا منطقه شهری خواهد بود که طرح پروگرام را کمک میکند. حکومتداری منطقه شهرها و پلان های زیر بنایی عمده را درین شهرها تقویت میبخشد. نتیجه حاصله ازین پروگرام مستقیماً پالسی و برنامه اولویت های ملی شهری (U-NPP) را کمک و حمایت میکنند.



"شهری شدن اگر به طریقه درست در آن صورت گیرد میتواند یک وسیله و یک محرک خوب برای شکوفایی قریه جات و هم چنان رشد اقتصادی باشد"

داکتر کلوز، مدیر اجرایی ایوان هیبتات،

مسیر های آینده :

- به عهده گرفتن تحلیل و بررسی مناطق اطراف شهری و به دسترس قرار دادن نتایج آن به تمام نهاد های ذیربط جهت انکشاف پروگرام و پالیسی؛
- بهبود بخشیدن پروسه شامل سازی وزارت خانه های ذیدخل جهت انکشاف قریه جات و شهرها بخصوص از طریق طرح پروگرام های جدید مانند همبستگی شهری، حقوق شهروندی (citizens charter) و پروگرام اولویت بندی ملی شهری؛
- آغاز همکاری در مورد چگونگی بهبود حکومتداری در مناطق شهری در پنج شهر عمده در عرصه مدیریت جمع آوری کثافات، ترانسپورت حمل نقل و حفظ محیط زیست که از جمله نقاط شروع و ممکنه میباشد؛
- شناسایی کمبود های زیر بنایی در شهر عمده که باعث ایجاد موانع در برابر ارتباط مارکیت های شهری و دهاتی در تامین مواد غذایی و انکشاف اقتصاد محلی شده است؛
- تقویت بخشیدن امنیت و مصونیت در مناطق اطراف شهری از طریق همکاری و هماهنگی ادارات محلی؛
- شامل ساختن شهروندان و مقامات محلی در دورنما مناطق اطراف شهری جهت طرح پلان های انکشافی و استراتژی مدیریت رشد شهری؛

پروگرام آینده شهر های افغانستان (FoAC) مرکز خاص بالای انکشاف پروگرام های اولویت بندی ملی شهری داشته که انکشاف شهرهای افغانستان را دهه های آینده در اولویت قرار داده است. بخاطر تمویل آن، پروگرام آینده شهر های افغانستان ۵ شهر بزرگ و ۲۰ شاروالی های ولسوالی استراتژیک را مورد تحلیل و ارزیابی دقیق قرار داده است که معلومات دقیق و نظریات را جهت طرح پروگرام و پالیسی تهیه نماید.

